

As armas de l'escudo d'Aragón

Ya emos fablato en un articlo anterior sobre l'orichen d'os palos, bastons u "barras" d'Aragón. En o escudo d'Aragón aparixen en o zagüero cuartel, como si ese estato ro zagüero simbolo incorporato á ras armas d'Aragón cuan, paradoxicamén, ye contrimostrato que se trata d'o más antigo –en cuanto á ra suya adozió e uso- d'os cuatro que lo farchan. ¿Por qué?

A esplicazió ye en a delera d'os reis d'Aragón por amostrar á trabiés d'a eraldica que a lechitimidá d'a suya dinidá reyal se reclama á tiempos muito más antigos que os d'a unión d'as casas d'Aragón e Barzelona. Ista delera aflora espezialmén cuan en diferens episodios d'a nuestra Istoría, a lechitimidá d'os monarcas aragoneses ye mesa en entredito por otros prenzipes e, sobre tot, por o Papado.

Sin duda, o rei que más greus problemas tenió con ístos estió Pietro III o Gran (1240-1285), qui plegó á estar escomulgato y espullato d'a suya corona por o Papa Martín IV por l'abentura mediterránia que li fazió conquistar o reino de Sizilia en 1282. Estió alabez cuan s'incorpororon á ras armas d'a Casa d'Aragón otros emblemas que apelaban á tradiziós más antigas e d'os que se plegó á prexinar un orichen anterior á ro d'as barras d'Aragón. Efeutibamén, Pietro III adibió una cruz de San Chorche cantonata con cuatro capezar de moros, remembrando a baralla d'Alcoraz que permitió a conquista de Uesca en 1096 e que estió ganata por os aragoneses cuenta tot pornostico. Ista zercustanzia lebó á pensar que o santo guerrero por antonomasia en a Edá Meya, San Chorche de Capadozia, se presentó miraglosamén en dita baralla ta aduyar os aragoneses fren á os suyos enemigos, pasando dende allora á clamar-se o pueyo do se trobaba ro campamento aragonés o Pueyo de San Chorche.

En un prenzipio, o destín d'a flota de guerra de Pietro yera as costas de Túnez e a senificazió de l'emblema de San Chorche (o santo cruzato por antonomasia) o de señalar á toz o caráuter de serbizio á ra guerra cuenta l'infidel d'as suyas salidas por o Mediterráneo. Ixa parize estar a finalidá de l'adozió d'a cruz d'Alcoraz, cualo primer escai material se troba en una bula de plomo de Pietro de l'año 1281.

Posteriormén, Pietro IV o Zerimonioso (1319-1387) tamién incorporó atro emblema destinado á señalar l'antiguidá d'a monarquía aragonesa: o d'a cruz d'Ínigo Arista. Con ella se remera a probenenzia d'a casa reyal aragonesa d'a pamplonesa. Efeutibamén, enta l'año 824 o noble Ínigo Arista, emparentato con a familia condal aragonesa, redota á os condes francos Elbe y Aznar e se proclama rei de Pamplona, enguerando asinas a dinastía d'a que probeniba ro primer rei d'Aragón, Remiro I, qui

empezipió á fer serbir como firma d'os suyos documentos una pruz patada que poderba identificar-se como a d'Arista. Asinas s'adibieron á l'escudo d'armas d'a casa d'Aragón istas cruces, en una desposición que siguiba l'orden cronolochico d'os feitos que chustificaban a suya adozió por os reis aragoneses: primero a cruz d'Iñigo Arista, dimpués a d'Alcoraz e, zaguaramén (anque, de feito, estió ro primero en estar feito serbir) o d'as cuatro barras.

Pero encara s'incorporó progresibamén y, en epoca más tardana (entre os sieglos XV e XVI) un zaguero emblema que, curiosamén, no tiene o suyo orichen en a tradizió familiar d'a monarquía aragonesa e que, antimás, se basa en una lienda que se diziba anterior á os feitos d'Alcoraz e d'Iñigo Arista: a de l'árbol de Sobrarbe e os suyos míticos fueros. Se trata d'un simbolo que no ye d'orichen reyal, sino constituzional (u, si usamos un termino más propio d'a epoca d'o suyo orichen, foral), introduzito por os zerclos esfensors d'os prenzpios d'o pautismo, a foralidad e a limitazió d'a capazidá d'os reis ta obrar seguntes o suyo libre albitrio. Iste simbolo nunca no estió adotato por os reis aragoneses. Estió incorporato por a Deputazió d'o Reino d'Aragón (o precursor d'a nuestra autual Deputazió Cheneral d'Aragón) á un escudo d'armas que ya empezipiaba á representar más á un país que á una dinastía reyal, e que preconizaba o supuesto pauto constituzional de l'Estato aragonés que dio orichen á o reino en tiempos lechendarios, anteriors mesmo á os condes chazetanos.

Ista lienda (d'a que bi ha diferens bersions) biene á dizir que antis d'a esistenzia d'o condato d'Aragón, pocas añadas dimpués d'a imbasión musulmana d'a península, os cristianos que se'n fuyoron ta ra montaña perinencia organizoron chunto con os montañeses a resistencia á l'Islam e o prenzipio d'a reconquista, d'a mesma traza que feba o chefe bisigodo Pelayo por ixas añadas en as montañas d'Asturias. En bel momento o chiquet exerzito cristiano se bió menazato por una fuerza musulmana muito superior que lo atacó en as prosimidaz de l'Ainsa. Debán d'a inferioridá d'as suyas fuerzas, os guerrers demandoron o socorro de tota ra poblazió d'a redolada, biellos, mullers e ninos bi encluyitos, que acudieron á combatir como podieron dica que, por obra d'un miraglo plasmato en l'aparixión d'una cruz denzima d'una carrasca, a man dibina lis dio ra bitoria. Estió en ixo momento –seguntes a lienda- cuan os aragoneses dezidieron dotar-sen d'un chefe u rei con a formula que estarba considerata en a Edá Moderna como una manifestazió d'o prenzipio alazetal d'a gubernazió d'o reino e d'as bases d'o reconozximiento e lechitimidá d'os sobiranos aragoneses:

“Nos, que semos tanto como bos, e chuntos más que bos, t oshemos eslechito como ro nuestro Señor e Rei si conserbaz os nuestros dreitos e libertaz; e si non, non.”

Una fermosa lienda que acabó presidindo as armas d'Aragón como primer

cuartel d'o suyo escudo e cuallo orichen no ye reyal, sino foral u constituzionalista. No ye pordemás que a Deputazi3n d'o Reino d'Arag3n debant3 en 1655 chunto 3 l'Aínsa, en o puesto en lo que suposatam3n tenieron puesto istos feitos, un templet que ag3n podemos alufrar, con una cruz en o suyo interior en memoria d'unos acontecimientos lechendarios que inspiroron a elaborazi3n de tota una teoría politica sobre o modo de gobernar-sen os aragoneses, mesmo en meyo d'una Europa cada begata m3s despoticam3n dominata por os monarcas asolutos.